

LECKEKÖNYV

EMLÉKEZÉS

Fedezd fel a piacot!

Miért érdemes a piacra járni?

- Mert környezetbarát. Egyrészt, mert a legtöbb boltban lehetséges a csomagolásmentes vásárlás (pl: zöldség-gyümölcs, tejtermékek, savanyúságok, magvak, gabonafélék), ha viszed a saját szatyrodát/dobozodat/befőttes üvegedet. Másrészt, mert az árukat jó eséllyel valahol a közelben termelték, így nem kellett sok országon keresztül utaztatni rengeteg üzemanyagot elhasználva.

- Mert a vásárlásoddal az eladót és családját (egy magyar kiskereskedelmet) támogatod, így a haszon nem egy nagy gazdag multi céghez kerül.

- Az áru, amit itt vásárolsz, jó eséllyel jobb minőségű, egészségesebb és frissebb (legalábbis ami a zöldséget, gyümölcsöt és tejtermékeket illeti), sőt, ha kitapasztalod, mit hol érdemes venni, még anyagilag is jobban jársz.

- Mert jobb a hangulata, mint a szupermarketnek.

- Mert 5 lépésre van a kollégiumtól.

Gyórfy Sándor

Emlékezés, identitás, szabadság

*Az emlékezés szerepe az identitás kialakításában – Borbély Szilárd
Nincstelenek című regényéről*

Hetek óta rendszeresen járok a Bosnyák-téri bolhapiacra, és képkereteket keresek. Egész jó állapotúak vannak itt, az egyikbe például egy 16. századi nyomtatvány másolatát eszkbáltam bele, a másikba egy selyemképet. Szeretem a képkereteket a falon. Ezek a ráják a valóság egy darabját jelentőségteljesen kiemelik a környezetükből, ablakot nyitnak a múlt egy darabjára, ugyanakkor kiemelik a jelen valóság kontextusából és valamire emlékeztetnek.

Borbély Szilárd regényének elbeszélője is a képkeretezőhöz megy, amikor az emlékeivel akar „számot vetni”. „Amikor a másik házban laktunk, megtaláltam a régi házunk műszaki rajzát. (...) Nem látszik rajta a penész. Nem hallatszik a veszekedés. Nincs rajta tizenhárom év keserősége. Hirtelen olyan szépnek láttam, hogy másnap anyám tudta nélkül elvittem a városba a keretező műhelyébe.” (320)

A ház tervrajzának bekeretezése által régi házuk emlékeit akarja megőrizni, a régi életükből szeretne valamit megtartani. Akik még nem olvasták a regényt, azok számára írok pár sort a tartalomról, hogy jobban hozzáférhető legyen számukra is az emlékezet regényben vázolt problémája. Egy mélyszegénységben élő család nyomorúságos életének nehézségeit mutatja be az író, egy 5–6 éves kislány narrátor szerepeltetésével. A regény sajátos mikrokörnyezetben, egy szatmári faluban játszódik. Az elbeszélő családja a cigánysoron lakik és nem csak testileg, de lelkileg is „nincstelen”. Az apa valószínűleg a második háborúban elhurcolt zsidó boltos, „törvénytelen” gyereke, az anya pedig valószínűleg román. Éppen ezek a valószínűleg-ek jelentik a regényben az emlékezés, a család múltjának problémáját. A falusi parasztok kegyetlenül kutasítják maguk közül ezt a családot, ami generációk óta hordozza magán a „sebeit”.

A regényben kulcsszerepe van a prímsszámoknak, hiszen ezeken keresztül történik az emlékezés. Pár példa: „Megyünk és hallgatunk. Huszonhárom év van köztünk. A huszonhárom nem lehet osztani. A huszonhárom csak magával osztható. Meg egygel. Ilyen magány van köztünk. Nem lehet részekre bontani. Egyben

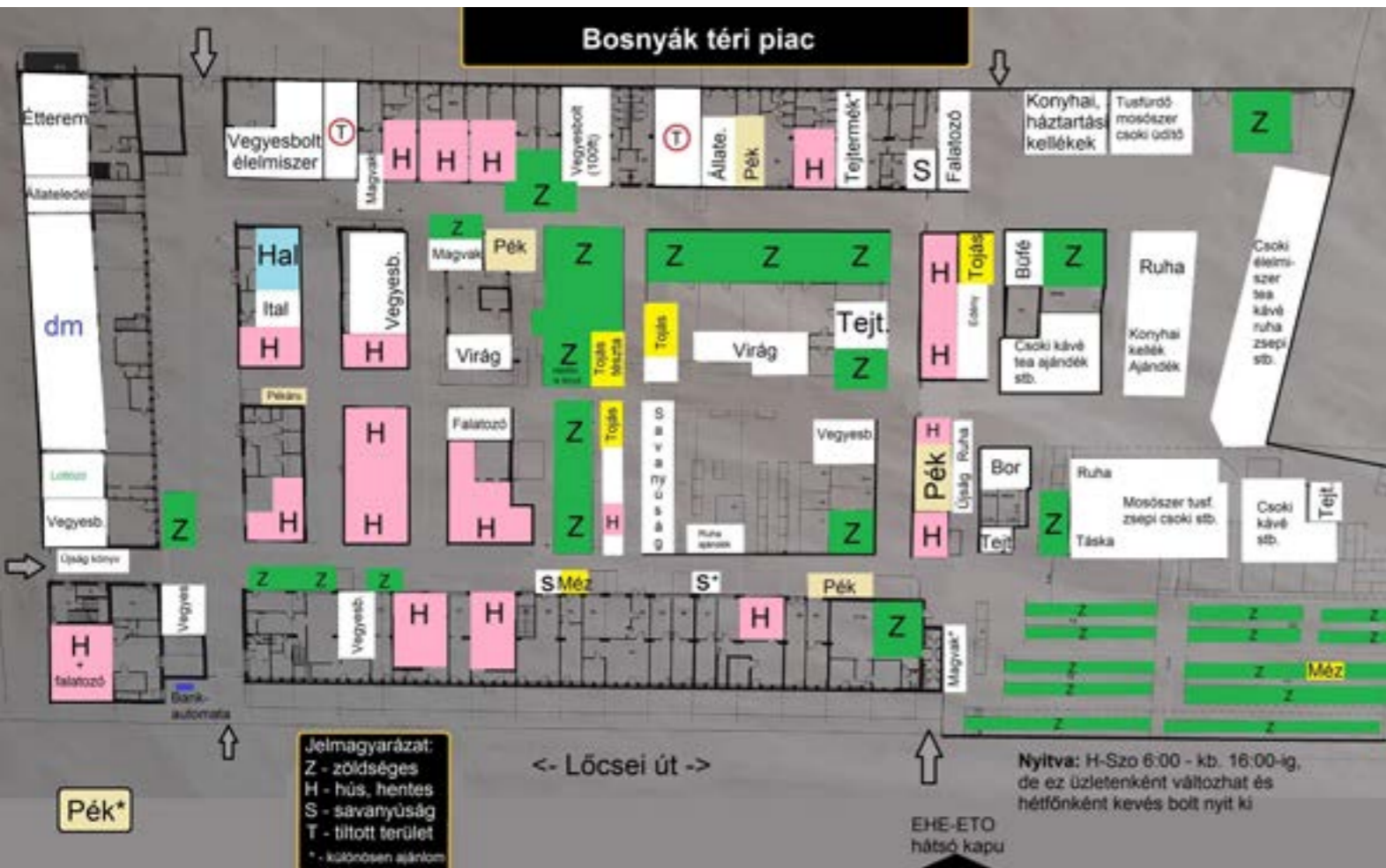
kell cipelni.” (9) vagy „Megyünk és hallgatunk. Harmincegy év van köztünk. A harmincegyet nem lehet osztani, mert csak magával osztható. Meg egygel. Ilyen magány van köztünk. Nem lehet részekre bontani. Egyben kell cipelni.” (26)

A prímsszámokkal való játék nem csak a drámai visszaemlékezést segíti elő, hanem azt valamilyen többletjelentéssel is felruházza. Mégpedig az oszthatatlanság, az egység kiemelésével az önazonosság, az identitás problémájára mutat rá. „Öt év van köztünk. Az ötöt nem lehet osztani, az csak magával osztható. Ilyen szomorúság van köztünk. Egyedül kell viselnie. (59)” Az emlékek mindig feloszthatók. A „falú” kollektív emlékezete csak bizonyos részre emlékszik vissza, mindenki a maga módján, az általa éppen akkor fontosnak tartott dolgokra. Nézzünk a kollektív emlékezet működésére pár példát, amelyek elvezethetnek bennünket a narrátor identitásproblémájához, aki nem tartozik ebbe a „kollektívumba”.

Az emlékezés: kollektív és szelektív

„A falu fél a folyótól. Ilyenkor mindez újra aggodalommal tölti el a falut. A régi elbeszélésekre gondolkodni vissza, a nagyapáik vagy ükapáik idejében történt borzalmakra, melyeket a hosszú, üres estéken meséltek nekik. A falu egyszerre emlékszik és felejt. Közben szétválogatja a fontosat a kevésbé fontostól. A rosszat a jótól. Aztán újra összevegyíti őket, mert közben elfelejtik, hogy mi fontos és mi nem.” (72)

[egy temetésről – JZA] „A falu pedig figyel, elraktározza ezeket a képeket. Megjegyezi, hogy eléggé sírtak-e a nők, tették-e a dolgukat a férfiak, ahogy kell. Mert előadás ez, az utolsó nagy előadás, amelyet a megboldogultnak rendeznek. A falu minden emléket megőriz. Minden temetésről napokig, hetekig beszélnek utána. Minden részletet végiggondolnak, minden szót latra vetnek. Mindenki hozzáteszi azt az apró részletet, amelyet csak ő vett észre. Addig mondják újra, amíg kicsiszolják és rögzítik az emlékezés végső formáját. Unalmas estéken, közös munkák alkalmával visszatérnek hozzá.” (81)

Az első szövegrészlet jól illusztrálja, hogy a kollektív emlékezet szelektív, és az emlékezés mellett szinte ugyanakkora hangsúllyal jelentkezik a felejtés. Az érdekes az, hogy egy közösség mi alapján válogatja ki azt, hogy mire emlékszik és mire nem. Ezt a kérdést Jan Assmann és Maurice Halbwachs definíciói alapján tudjuk megközelíteni. Halbwachs szerint ahhoz, hogy az emlék értelmet nyerjen nélkülözhetetlen a közösség és a történelmi kontextus. Az így értett közösségi emlékezet megalkotott és alakuló. A közösségi emlékezet a közösség kulturális gyakorlatában, önmegértési folyamatában keresendő. És, ahogy erről az egyéni identitás kapcsán is beszélhetünk, a népcsoportok, közösségek esetében is az önreprezentáció, az önmagára való emlékezés közösségileg szabályozott formája a lét alapfeltételévé válik. Természetesen a kulturális emlékezet elsősorban társadalmi, vagyis ideológiai, politikai céloknak rendelődik alá.

A mai falu is őrzi ennek a kollektív tudatnak a lenyomatát – gondoljunk csak a „gyűttmentekre”, akiknek ’még nincs halottuk a temetőben’, azaz nem tartoznak a faluközösségbe, nem tartoznak a MI-kategóriájába, nincs közös múlt, nincs közös emlék, tehát IDEGENEK.

A regény problémáját éppen az okozza, hogy milyen emlékeket tárol ez a közösség az elbeszélő családjáról:

Román származású az anya és valószínűleg a falusi boltos zsidó „törvényen kívüli” gyereke az apa. Mindezt senki nem tudja pontosan és

látszólag senki nem foglalkozik a kérdéssel, hiszen a család igyekezett asszimilálódni a magyarokhoz. De mégis húsbavágó kérdéssé válik a probléma mert: 1. az apát a testvérei származása miatt kitagadják az örökségből „Nekem sincsenek testvéreim. [...] Elfelejttem az életem. Az emlékeink ne legyenek az emlékeink”. (315). 2. a család nem tartozik a magyar falu közösségéhez 3. verbális és fizikai erőszak éri (érheti) a gyerekeket, ha beszélnek múltjukról.

Tehát egy emlékek és önazonosság nélküli családot láthatunk, akik nem csak fizikailag élnek a falu peremén. Vannak azért nekik is valamilyen mitikus homályba vesző emlékeik a múltjukról, melyek már majdnem exodusi eredettörténetként olvashatók. Ilyen a nagyapa meséje a regény közepén:

A román falu pópája volt az elbeszélő szépapja, aki abban az időben volt a falu életének vallási vezetője, amikor a jobb élet reményében Erdélyből a Szatmárba költöztek a családok. Még a fenyőfatemplomukat is magukkal hozták, hogy az új „házában” tovább gyakorolhassák ortodox hitüket. De nem teheték, mert az akkori hatalom emberei az uniált egyház követésére kényszerítették a románokat, az ellenálló pópát pedig börtönbe hurcolták. Lassan mindenki feladta román identitását és asszimilálódott, legalábbis mindent megtett azért, hogy a látszatát is elmossa egykori román származásának. Nem emlékeztek már. De azért a nagyapa hozzáteszi az unokához szóló történetben: „Csak mi nem felejtettük el. Azért mesélem el, hogy te se feledd.” (173) „Tegyel

úgy, mintha magyar lennél. A többiek is úgy tesznek. Te azért ne feledd, hogy román vagy.” (176)

Ezeket az emlékeket a falu sem felejtje el. Erre az anya többször figyelmezteti a gyerekeit: „Ne felejtsetek el, hogy ti zsidók vagytok” (...) „akkor sem, ha csúfolnak miatta”. (201) »Engem leköptek és azt mondták, hogy Majom«, mondja a nővérem. »Szaladjatok el. Találjátok ki, hogy mi a szándékuk,« mondja anyám. (...) »Engem Gogának csúfoltak, és pofon vágta. Kergetnek, ha egyedül vagyok«, mondom”. (203)

„»Ki a zsidó?«, kérdi a nővérem. »Az a zsidó, akit mindenki utál. Akit kivetnek maguk közül, csak azért mert zsidó«, mondja anyám.” (202) Ezért szükséges, hogy más emlékei legyenek az elbeszélőnek, hogy be tudjon illeszkedni a MI-be. „A falu minden emléket megőriz. (81) Ülök az árokparton és emlékeket találok ki. (98) Anyám emlékeket talál ki nekem. Azt akarja, hogy úgy emlékezzek, ahogy ő... Hogy arra emlékezzek, amit ő tart fontosnak.” (128)

„Anyám az asztalnál ül és egy zsák paszulyt fejt. Közben beszél. Anyám emlékeket talál ki nekem. Azt akarja, hogy úgy emlékezzek, ahogy ő. Hogy arra emlékezzek, amit ő tart fontosnak. Régi történeteket mesél. Nálunk az a mese, hogy elmúlt dolgokat újra elmondunk. Emlékszünk a rosszra, ami már elmúlt. Anyám elbeszélései közt van, ami megtörtént és van, ami nem. (...) Ezekre a történetekre azért emlékszem, mert már többször elmesélte. Azóta emlékszem a kacsák történetére. A tizenegy kacska történetére anyám emlékszik. Én arra emlékszem csak, amire ő emlékszik. Minden emlékből hiányzik valami, ha nem anyám mondja el. Mert ezeket az emlékeimet anyám találta ki. De minden emlékből hiányzik az anyám.” (128)

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy létezik egy valamennyire koherens azonosságtudattal rendelkező „magyar parasztság” – az anya nevezi így „a falut”. Saját hordozóihoz tapad és nem ruházató át tetszőlegesen. Akinek része van benne, a csoporthoz tartozását tanúsítja ezáltal. Ezért a kollektív emlékezet nem csak tér és idő, hanem önazonosság tekintetében is konkrét, azaz kizárólagosan kapcsolódik valamilyen valóságos és eleven csoport álláspontjához. A Nincstelének traumáját az okozza, hogy nem tartoznak/nem tartozhatnak ehhez a közösséghez.

És hova vezet ez az emléktelenség? Végül a traumatikus emlékekből áll össze az elbeszélő emlékezése: az egyik részről a román

kitelepítésre emlékszik vissza, amikor fel kellett adnia csoportjának identitását, másrészt pedig a zsidó kereskedő unokájaként a Shoához nyúlnak vissza emlékei. A közösségi identitás alapja a társadalom saját múltkonceptiója, amelybe a „Nincstelének” sehogy sem illenek bele. Azaz minden tekintetben IDEGENEK. De számít ez ma már?

A regény zárómondatait idézem: „Az igénytelenség, amelyet megszoktunk, és a megszokhatatlan ideiglenesség, amelyben azóta is élünk. Amiről azt gondoljuk, hogy szabadság, de nem ismerjük a határait.” (324) A regény a ’80-as években záródik, de kitekintést ad a szocialista világ utáni időkre is.

A haladó polgári társadalomból egyre jobban kiszorul az emlékezés. A modern világ emlékek nélkül egyre inkább elveszti komplexitását, a totális uniformizálódás felé halad, a másság, az identitás megtapasztalása csak az emlékek által lehetséges. De ha az emlékeinket elveszítjük, Herbert Marcuse fogalomhasználatával könnyen egydimenziós emberekké válhatunk. Így pedig a közösség elveszti az emlékezés – a mindenkori jelen rendszerrel való – kontrasztot vető funkcióját, az emlékezet szabadító erejét. Ahogy Orwellnél olvashatjuk, „az emlékezés fegyver az elnyomás ellen”. A világ megváltozott. Ezeket az emlékeket mégis generációk óta magunkkal cipeljük. A múlt valósága és az emlékek DNS-számai szétválaszthatatlanul épülnek a sejtjeinkbe és meghatároznak bennünket, azonban értelmet és célt is adhatnak abban a világban, „amiről azt gondoljuk, hogy szabadság, de nem ismerjük a határait.” (324)

Juhász Zoltán András

Ajánlott irodalom:

-Borbély Szilárd: *Nincstelének. Már elment a Mesijás? Kalligram Kiadó, Budapest–Pozsony, 2013.*

-Jan Assmann: *A kulturális emlékezet. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2013.*

-Herbert Marcuse: *Az egydimenziós ember. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1990.*

-Tamás Ábel – Lénárt Tamás: *Emlékezet. In: Kricsfalusi Beatrix [et al.]: Média- és kultúratudományok, kézikönyv. Ráció Kiadó, Budapest, 2018.*

Háttal előre?

Az Ószövetség és az emlékezés

Izrael népe – ahogyan egykor vándorlása alatt a frigyládát – a történelem hosszú évezredein keresztül hordozza magával azokat az elbeszéléseket, emlékeket, amelyek közel viszik hozzá Istent - vagyis lényegében Őt magát hordozzák.

Az Ószövetség megannyi emlékeztető szövege arról tanúskodik, hogy Isten meg akar jelenni az ember számára; ő a róla elbeszélte történeteken keresztül szól népéhez és az egyes emberhez. Ugyanakkor úgy tűnik, Istennek nem érdeke, hogy csak és kizárólag átfogó teológiai koncepciókat alkotó, nagy történetek beszéljenek róla, ő éppúgy megfér a törekeny és töredékes emléklenyomatokban, a családtörténetekben, a hétköznapi, „provinciális” elbeszélésekben is.

Sőt mintha ezekben sokkal természetesebben lenne jelen, otthonosabban mozogna – együtt zarándokolva Ábrahámmal, Sárával, Jákóbbal és a többiekkel. Úgy látjuk őt, mint aki osztozik sorsukban, tanúja tépelődéseiknek, vitáiknak, álmaiknak és reményeiknek, és emlékezik rájuk - mindig. A történetek szereplői is úgy beszélnek róla, mint akinek jelenlétével állandóan számolni lehet, akitől útmutatást várhatnak, adott esetben akár konkrét beavatkozást remélhetnek életük krízishelyzeteiben. Ezek által a hitelbeszélések által aztán Isten egészen személyes, közvetlen jelenlétének ígéretével gazdagodik a mindenkor olvasó.

Az Ószövetség sokat beszél arról, hogy az emlékezés révén maradnak meg, maradnak fenn emberi kapcsolatok, és ezáltal létesülnek újabb találkozások, írónak újabb történetek is. Az emlékezők tudják, hogy „a múlt jelent jövőt”; tudják, hogy ami elmúlt, az meg is maradt. Érdekes, hogy az ősidő, a régmúlt szava a héber nyelvben: „kedem”, ami egyben napkeletet is jelent, vagyis „orientációt”, iránymutatást. A múlt az, amit bizonyosan látok, amit ismerek. A jövőm, az eljövendő ellenben mögöttem, utánam van: ez az „ahar”, aminek háttal „tolatok” neki – hasonlóan ahhoz, mint mikor csónakban evezünk.

Jan Assmann „A kulturális emlékezet” című könyvében írja, hogy ez a különös jelenség valójában egy szötteshez hasonló: vannak benne autentikus elemek, folklórmotívumok, hordoz

történeti igazságot, de ugyanakkor fikcionális, felfedezhetjük benne az etnikai önmeghatározás igényét vagy bizonyos ideológiai irányokat, vallási-spirituális hangsúlyokat és a narratív képzeletet. Ez a sokrétű egység évszázadok alatt áll össze; ám minden nemzedék, minden emlékező ember hozzátesz valamit ehhez személyes látásmódjából, hitéből, megélt tapasztalataiból. Az egymásra rakódó rétegek komplex egységét emlékeztörténetként definiálhatjuk.

Az Ószövetség világában különös mintázatait látjuk ezeknek a rétegeknek. Van egy szöveg Mózes 5. könyvében, amely izgalmas teológiai kísérlete a múlt jelen idejűvé tételének. A Hóreb-hegy lábánál – az elbeszélés szerint – valójában nem csak az Exodus-nemzedék áll Isten rendelkezéseire várakozva, a vele való szövetség kedvezményezettjeként. Ott áll mindenki, aki ma, most hallja ezeket az ígéket: „Nemcsak atyáinkkal kötötte meg az ÚR ezt a szövetséget, hanem mivelünk is, mindnyájunkkal, akik itt és most életben vagyunk.” (5Móz 5,3) Így lesz egy régi elbeszélés, egy megőrzött tapasztalat az emlékezetbe idézés nyomán teofánia-történetté: Isten „meg-jelen-ítésévé” a jelen időben.

Azt is fontos tudni, hogy a bibliai emberek nem ismerték az abszolút időt, amely az eseményektől, történésektől függetlenül létezik. Ők az időről úgy tudtak, mint minőségről és intenzitásról. Az idők minőségét Isten múltban véghezvitt kegyelmes tettei határozzák meg, és az a tény, hogy kezében vannak az eljövendő korok eseményei is.

A Felvilágosodás örökségeként mi számegegyenest készítve mérjük távolságunkat a múltunktól és elképzelt jövőnktől. Magunkat helyezük a képzeletbeli vízszintes vonal közepére, így mi vagyunk a viszonyítási pont: ami mögöttünk van, az az emlékezet világa; ami előttünk, az a képzeleté és várakozásé. A bibliai ember azonban nem magát, hanem a történéseket - legfőképpen Isten nagy tetteit - helyezte el egy láthatatlan idővonalon.

A fontos események, a kollektív emlékezet élményei, mindenekelőtt az ünnepek jelölik ki ezeket a fix pontokat. Ilyen sűrített „idő-gócok”: a „teremtés”, „ígéret” és „megerősítés”,

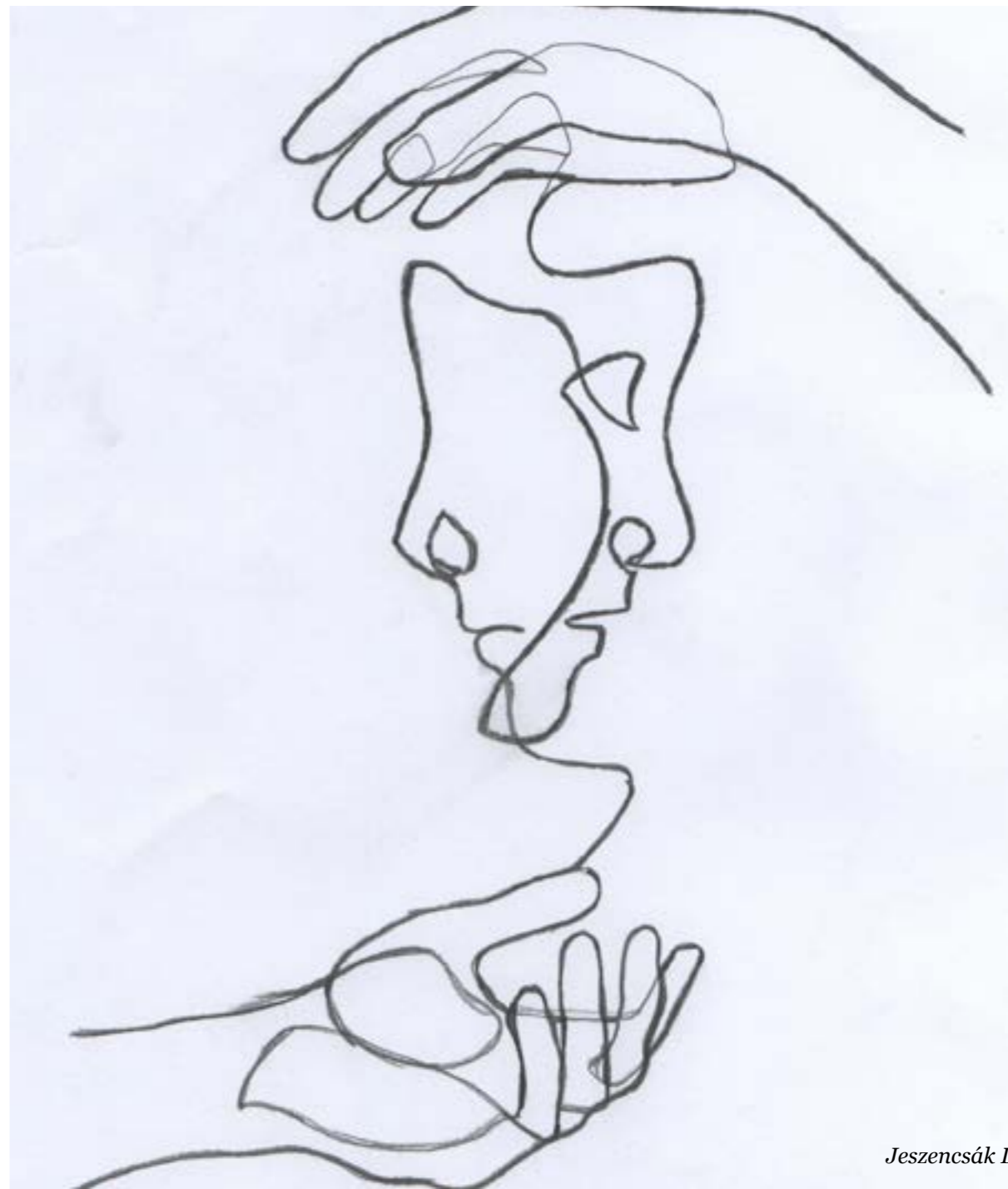
az „elnyomatás”, „kivonulás”, „törvényadás”, a „száműzetés” és „szabadulás”, a „hazatérés” meg az „újrakezdés” tapasztalatai. Az ember pedig az az utazó, aki elhalad a minőségi „idő-esszenciák” mellett, és amikor elér egy-egy ponthoz, egyidejűvé válik a már ott jártak és a még nem élők nemzedékeivel.

A múlt és a jövő egy pontba sűrítődik, az ősök és az utódok ugyanannak az időminőségnek a részesei. Ezért is válnak különösen érzékennyé az idők jeleire, s ezért nyílik ki érzékelésük az „eszhaton”, a jövendő világ erői felé is. Ez az Ószövetségben és az Újszövetségben is azt az egyetlen és páratlan horderejű eseményt

hordozza, amely végső értelmet ad a jelenlegi helyzetnek, a „most”-nak és a mának.

Isten nagy tettei, a történelmet átható munkálkodása a jövőben végbemenő megváltás, a világ teljes helyreállításának aktusába torkollik. Ezt a perspektívát láttatják a tanúságtevők elbeszélései: kisebb-nagyobb szövegemlékek köveiből épül a hit jeruzsálemi temploma. Akik a történeteket mesélik – még el tudják mesélni, mert emlékeznek rájuk –, ottont teremtenek kortársaik és az utánuk jövő nemzedékek számára.

Varga Gyöngyi

Jeszencsák Lilla

Kissé elmosódva?

„Nincs olyan magáralamitisadózsídcsalád, amely ne ünnepelné meg minden esztendőben – rendszerint áprilisban – a pészachot. Miután a vacsorát visszavonhatatlanul befejezték, az apa meglazítja a nadrágszíját, és rágyújt az ötcentes szivarra. Ebben a döntő pillanatban a legifjabb fiúgyerek – ezt a szerepet hosszú évekig én töltöttem be – feláll, és ünnepélyes héber nyelven a következőt kérdést intézi apjához: - Miben különbözik ez az este minden más estétől? - Mire az apa óriási élvezettel elmeséli a történetet, hogy sok évezreddel ezelőtt miként kímélte meg a halál angyala Egyiptomban a kiválasztott nép elsőszülöttjeit, és ezt követően hogyan vezette át őket Mózes tábornok száraz lábbal a Vörös-tengeren.”

Robert Capa D-napi, normandiai partraszállásról készített beszámolója ezekkel a sorokkal kezdődik, nem véletlenül. A leghíresebb magyar fotós leghíresebb képei készültek azon a napon. Az, hogy Capa az Exodushoz hasonlítja a D-napot, tökéletesen mutatja történelmi jelentőségét. A történelemben nincs helye a „mi lett volna ha” kérdésnek, de abban szerintem nincs vita, hogy a 20. és 21. század egyik sarokkővénél vagyunk, amikor a D-napról beszélünk, a legnagyobb katonai offenzíváról valaha. Valahol a modern nyugat Exodusa volt ez.

Ha valaki még nem ismeri és emiatt rákeresne Capa D-napi képeire, akkor azt látná, hogy a képkereső olyan találatokat adott ki neki, amik homályosak, elmosottak. Ez nem véletlen. Nem a Google vagy az Ecosia hibája. Ezek a képek

kissé elmosottak, így maradtak a világra, de vajon miért?

A tudomány kétféle lehetőséget tart számon. Ugyanis ezek a képek nem a nagyításnál és sokszorosításnál vesztek minőségükből, hiszen a hibájukat már a negatív is hordozza. Ezért a kétféle lehetőség az, hogy vagy a laborban történt valami, az előhívás közben, vagy a képek készületkor a fotós nem volt elég körültekintő.

Robert Capa visszaemlékezéseiben az első esetet írja le. Állítása szerint a Time magazin londoni divíziójának laboratóriumában annyira siettek a képek előhívásával, hogy a laboráns túl melege állította a szárító hőmérsékletét és így az emulzió miatt a vékony cellulózon elfojt a kép, a londoni igazgató szeme láttára. Capa azt is leírja, hogy erről őt később értesítették is, mikor már újra a fronton volt.

A sietségre egyébként azért lehetett szükség, mert hatalmas piaci verseny dűlt a magazinok

között a második világháborúban. Hiszen ezek a sajtótermékek a hátszágokban zavartalan információforrásnak számítottak, még a cenzúra ellenére is. Aki pedig ezen a téren elsőként szállítja az eseményeket, az mindent visz a következő nagy durranásig vagy hadmozdulatig.

Viszont a Time hasábjai mellett Robert Capa képei alatt ez szerepelt zárójelben: „Capa keze túlságosan remegett.” És már el is érkeztünk a másik lehetséges magyarázathoz, amikor is a hibát a fotósban kell keresnünk. Mára a legtöbb fotótörténész csak háborús anekdotaként kezelik Capa beszámolóját és „meséjét” a türelmetlen laboránsról. Elméletüket azzal magyarázzák, hogy az elmosódások sokkal inkább a lassú záridő miatti hibára utalnak, mintsem labori balesetre.

Ebben mindenképpen lehet valami. Hiszen maga Capa írja le, hogy hajnal volt mikor az ő rohamcsónakja az első hullámmal megérkezett

Istentisztelet a partraszállás után
Robert Capa

az Omaha Beachre, így neki mindenképp lassú záridővel kellett dolgoznia, ha azt akarta látszódnival valami a képeken. Azt pedig szintén részletesen és szemléletesen írja le, hogy gyakorlatilag a partra kerülés után, ami a híres rohamcsónakból partra induló katonák képe után közel 20-25 perccel később történt, akkor kezdett el remegni és rettegni. Szívbe markoló Capa leírása erről, de így legalább azt is megtudjuk, először még nem félt annyira, viszont később a parton már a tekercek cserélése is nehezebbre esett és „kényszeres gödörásás” tört rá. Majd mikor erőt vett magán készített pár képet és vissza futott egy rohamcsónakhoz, ami épp vissza fordult az anyahajóhoz. Így Robert Capa a sebesültek és halottak első hullámaival visszatért a harcmezőre. Körülbelül 45 percet töltött a parton. Ezalatt 106 képet készített kétféle fényképezővel, 35mm-es fekete-fehér filmre, ez négy tekerccset jelent. Így Capának mindkét gépébe legalább egyszer filmet kellett cserélnie. Az érdekesség az, hogy ebből a 106 elkészült képből, amit a Time labornaplójában meg is találtak, mint Robert Capa által leadott anyagot, ma csak 8 darab kép látható. Ennyit tudtak „értelmezhetően megmenteni”. A negatívokból valamennyivel több van, de

közel 90 darab képkocka még így sincs meg. És ez több kérdést is felvet, de a legfontosabb az, hová lettek a negatívok és miért tűntek el nyomtalanul?

Ugyanis az biztos a dokumentációból, hogy Capa leadta az általa is feljegyzett 106 képkockát, amiből 8 megjelent, további 10 darab vaknegatívról (kiégett negatív) tudunk, de mi van a maradék 88 darabbal? Hiszen ez közel 3 tekerccs film, ennyi még a második világháború közepén sem tűnhet el csak úgy, főleg nem a Time-nál, ahol mindent részletesen dokumentáltak, leginkább a háborús cenzúra szabályozások miatt.

Én a rendelkezésünkre álló bizonyítékok alapján két lehetőséget tudok elképzelni. Az egyik lehetőség az, hogy még is Capának van igaza és a többi kép csak egyszerűen megsemmisült az emulzió alatt, majd kidobták őket. A másik lehetőség, ami ennél sokkal szomorúbb és egyben boldogítóbb, hogy a tekercek megvannak valahol, valami családi hagyatékban vagy magángyűjtőnél, a soha nem látott Robert Capa képek, amiket ilyen módon sikerült elcsaklizni, de így legalább egyszer még előkerülhetnek. Hogy mi az igazság, nem tudom, az már régen elmosódott.

Szikra Benedek

Emlékezés

Miközben biofizika előadáson azon gondolkodtam, hogy mennyire jó lenne emlékezni arra, hogy mi hangzott el két perccel ezelőtt, emlékeztetést kaptam, hogy egy cikket is kellene írni, emlékezés témában. Talán nem ez a legtesthezálóbb feladat számomra.

Biztosan ti is gondolkodtatok már azon, hogy miért nem tudtok egy adott tételt, képletet, memoritert belevésni a fejetekbe, akár több órás tanulás, esetleg éjszakázás után sem.

Egy nap leforgása alatt rengeteg inger, információ és tapasztalat ér minket. Ezeket szervezetünk a napunk végéig különböző módon tárolja, szinapszisokat alakít ki. Természetesen nem lenne egészséges dolog, ha napunknak minden egyes pillanatára emlékeznénk egész életünk során. Az összes emberre akire rápillantottunk az utcán, az összes néni aki rálépett a lábunkra a buszon vagy minden egyes apró és pitiáner veszekedésünkre.

Hogy a haszontalan információkat kiszűrjük, elég csupán aludnunk egy jót, ugyanis alvás során az agyunk csak a számára szükséges információkat hagyja meg, azt ami a leglényegesebb. Ezt tanulás

közben nem érezhetjük valami hasznosnak, de a jó információ rögzülés érdekében, nagyon fontos a pihentető és elegendő alvás.

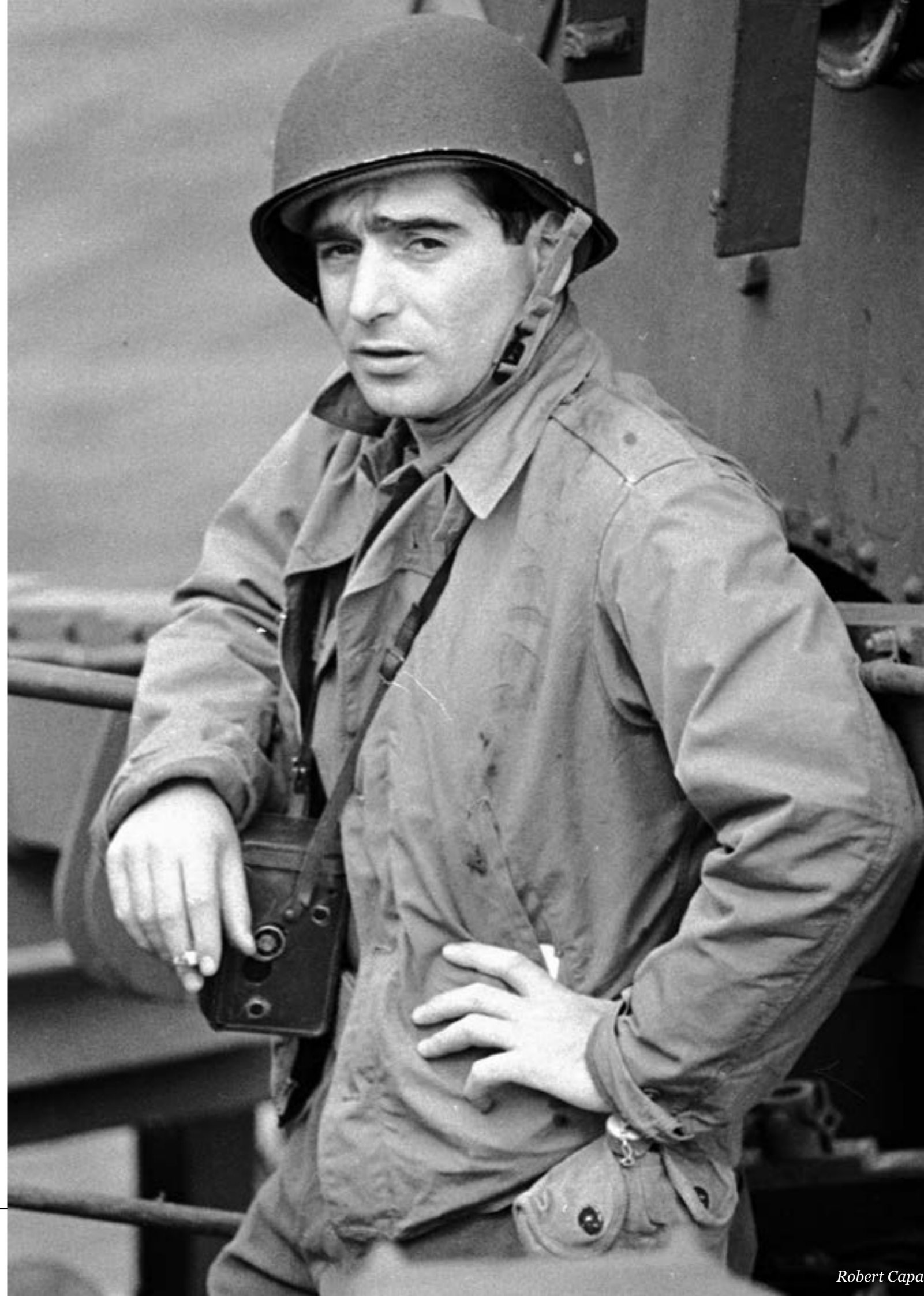
Vannak olyan alattomos betegségek, melyeknek tünete az emlékezet fokozatos, különböző ütemben történő elvesztése. Ilyen például az Alzheimer kór, melynek kialakulási oka máig tisztázatlan. „Szenilis-plakkoknak” nevezett oligomer fehérjékből álló képződmények figyelhetők meg ilyen betegeknél.

Végezetül egy Meik Wiking idézet:

„Az emlékek az identitásunk sarokkövei. Az emlékek kötik össze a darabokat, a memóriánk miatt észleljük, hogy egész idő alatt ugyanaz az egy személy vagyunk. Ez a szuperképességünk, amelynek segítségével utazhatunk az időben, és megszabadulhatunk a jelen szűkös korlátaitól. Ezek az emlékek formálják a személyiségünket, és alakítják a tetteinket. Befolyásolják a hangulatunkat, és segítenek abban is, hogy új álmokat szövjünk a jövőre.”

Úgyhogy mindenki aludjon sokat!

Dobri Eszter

The Game

A játék, amit nem lehet megnyerni

Magyarországon ugyan csak pár éve robbant be a köztudatba, de nemzetközi viszonylatban hosszú múltra tekint vissza a „The Game” névre keresztelt játék. Az internetes kultúrának hála, mára mémmé vált versenyt a legtöbben talán „Vesztettem” néven ismerjük, és megannyi kellemetlen percet képes okozni mind a játék résztvevőinek, mind a még beavatatlan hallgatóságának. De mi is ez pontosan, honnan ered, és milyen mélyebb gondolatok húzódnak meg a felszín alatt?

A „The Game” szabályai végtelenül egyszerűek. A játékosoknak egyetlen dolgot kell csupán elkerülniük a hétköznapiakban: nem szabad, hogy eszükbe jusson, hogy ezt a játékot játsszák. Egy játékos mindaddig nyerő szériát tudhat magáénak, amíg nem gondol a játékra, de abban a pillanatban veszít, amint eszébe jut. Amennyiben ez megtörténik, egy hangos felkiáltással jeleznie kell vereségét a következő szóval: „Vesztettem!”. Ezt követően a többi jelenlévő játékos is természetesen veszít, hiszen nekik is eszükbe jut a játék. Megeshet, hogy egy felkiáltást egy, az egész társaságon végigsöprő „vesztetem” hullám követ. A játék egyből újraindul, amint kimegy az összes jelenlévő fejből.

Eredetéről nincsenek konkrét információink, de feltehetően Nagy-Britanniából származik. A legtöbben egy londoni egyetemistához kötik, aki 1996-ban találhatta ki, csupán társai bosszantására. Az alapját képező gondolat azonban már a középkori német filozófiáig visszavezethető.

A játék valójában sosem ér véget. Egyes elméletek szerint az vethet véget a „The Game-nek”, ha az angol királynő, a brit miniszterelnök, vagy a pápa nyilvánosság előtt jelenti ki, hogy vesztett. De valójában amint valaki tudomást szerez a játék létezéséről, egyből játékosává válik, és az végigkíséri a teljes életét, hiszen nem tud kiszállni belőle, amíg végleg el nem felejt, hogy valaha is ismerte volna. (Bocsánatot kérek az eddig boldog tudatlanságban élő olvasóktól).

Megállapítható, hogy ez az egyetlen játék, melyet a győzelemre való törekvéssel lehetetlen megnyerni. A játék rávilágít az emberi lélek egyik legnyomasztóbb problémájára. Nem vagyunk képesek szánt szándékkal elfelejteni dolgokat. Minél jobban igyekszünk nem gondolni akár

múltban elkövetett hibáinkra, akár csak egy játékra, csak még inkább belénk vésődnek. Tudatosan nem válhatunk meg emlékeinktől, ez pedig egy olyan paradox helyzetet teremt, ami miatt folyamatosan rágódunk életünk olyan problémáin, melyeken szeretnénk túllépni. Az emberi lélek működésének ez az aspektusa pedig tökéletes táptalajt biztosít minden idők talán legbizarrabb játékához.

Hegedüs Kende

„Jézus Krisztus mondja: Vigyázzatok!”

Farsang véget ért, elkezdődött a böjt. A puszta a böjt hagyományos helye. az a hely, ahol megnyílik a másik világba az út. Ahol véget ér a mi világunk, az emberek világa.

Farsang és böjt – az élet nagy körforgásában a két szélsőséges magatartás. A mértéktelen fogyasztás és ennek az ellentéte, a lehető legminimálisabb fogyasztás. Ezek a szélsőségek az egyházi évnek ezen a pontján ütköznek, hogy a böjt győzzön, a farsang elbukjon.

A böjt biztos, hogy eljön. Eljön az ember saját életében, eljön egy közösség életében és el fog

jönni az egész emberiség életében is, ez nem kétséges. A böjt beköszöntése szükségszerű, csak nem mindegy, hogy saját belátásunkból választjuk, vagy a körülmények kényszerítik ránk.

A szabadság megnyilvánulása a böjt, ahol szabadság van, ott önként vállalt böjtbe fognak az emberek.

A keresztény hívó nemcsak azért böjttől, hogy egészségét megőrizze, vagy mert ez az egyház előírása, hanem hogy Isten szabadságért való elkötelezettségét demonstrálja. Hiszen a böjt

bibliai alapja legfőképpen a pusztai vándorlás története, melyben az egyiptomi húsosfazekak farsangjából Isten népe megindul a pusztai vándorlás böjtjébe, ahol sokszor nincs más étel, mint a manna és legfeljebb a fürj. De figyelme éber, és várja a jeleket, és nyitott Isten jelenlétének, csodáinak felismerésére.

A böjt során megtapasztalt szabadságból lehet a legtisztábban rálátnunk a kötöttségekre, a korlátainkra és egyben a lehetőségekre.

A böjt ebben az eszmélésben, vigyázásban egyre közelebb visz bennünket Jézushoz, akinek útja az Evangéliumok tanúsága szerint a kereszthez és a halálhoz vitt.

Van egy szólásunk, hogy „meg lesz a böjtje”. Ez a szólás egy egész világlátást magába foglal. Alapvetően az a félelem mozgatja, hogy a túlzottan hosszú, boldog, kiegyensúlyozott időszak után legalább olyan hosszan rossz, szerencsétlen, tragikus és kétségbeejtő időszaknak kell következnie.

Jézus, amikor vigyázásra inti tanítványait, nem az a félelem miatt teszi ezt, nem az olyan fajta félelem miatt, melyet azok az emberek éreznek, akik úgy érzik, hogy boldogulásukat, szerencséjüket egy szerencsétlenségsorozat kell, hogy kövesse.

Belőle egy másfajta tapasztalat beszélt. Az a fajta tapasztalat, mely tudja, hogy úgy hívatnánk, hogy a törés – élménye. Az, amikor átéljük, hogy az élet törést szenved el.

A törés élményét mindenki ismeri: azt, amikor egy váratlan esemény felborítja életünk addig megszokott és biztonságos kereteit.

Van aki már gyermekként megtapasztalja ezt, van aki csak felnőttkorában szembesül először vele. De bárhol ér el minket, vagy bármikor is történjék velünk ez a törés, azt érezzük, hogy kétféle élet van, egy törés előtti, és egy törés utáni. És az ember maga is megtörik lélekben. Megtört ember lesz, még ha ezt a kifejezést másféle módon is szokták használni.

Megtört emberként az ember másként lát: sokkal több minden tűnik hiábavalóságnak, mint annak előtte: az emberek felszínessége, semmit-mondása, hóbortjai, fennhéjázása, rivalizálása és sorolhatnánk.

A törés azonban elkerülhetetlen. És az az ember, aki átélte egy törést az életében, bár többé nem lesz ugyanaz az ember, de ebben a változásban mégis van valami olyan tartalom, mely a helyzet, a status quo pozitív irányba való megváltozását segíti.

De a törés mégis olyan krízis, olyan válság az életünkben, amikor mérlegre kerül minden. Mérlegre kerül a szeretetünk, a türelmünk, az erőnk, mindenünk. és mialatt azt érezzük, hogy összeroppanunk, akkor kezdünk el igazán Istenhez fordulni.

Nem látjuk a jövőt, sötétben tapogatózunk, kétségbeesetten kapaszkodunk abba, amit a jelen nyújt. Hogy tudnánk mi Isten szerint gondolkodni? Az immanens világ fogjai vagyunk. De Jézus nem. Ő Isten szerint gondolkodott. És azért indult el a keresztre felé, mert tudta, hogy ez a nagy törés nem kerülhető el saját, személyes sorsában.

Ez a sorsvállalás a szeretet ára, hiszen az evangéliumok azt hirdetik, hogy Jézus a szeretet miatt nem tért ki a kereszthalála elől.

Ámen

Réz-Nagy Zoltán

Tartalom:

Fedezd fel a piacot!.....	2
Emlékezés, identitás, szabadság.....	3
Háttal előre?.....	6
Kissé elmosódva?.....	8
Emlékezés.....	10
The Game.....	12
Áhítat.....	13

Következő megjelenés:

Leckekönyv - Határok

2020 Május

Szerkesztőség:

Főszerkesztő: Szikra Benedek

ETO Szerkesztő: Juhász Zoltán András

Korrektor: Kultszó Kulturális Szolgáltató Egyesület

Emlékeket találok ki magamnak.
Megpróbálom kitalálni
a nagyanyám.

–Borbély Szilárd

A kiadványt támogatja
a Kultszó Kulturális Szolgáltató Egyesület